ANNE BRENON

TIKRASIS KATARIZMO VEIDAS

NUOTRAUKOS: JEAN-LOUIS GASQ

Iš prancūzų kalbos vertė Natalia Dulneva

SKIRTA JEAN-LOUIS

PRATARME

Katarizmas su tikru veidu... Veidas, kuris galėjo žvelgti, akys, atspindinčios baimę, džiaugsmą, pasitikėjimą; ausys, kurios girdėjo pamokslus, juoką, kančios šauksmus; burna, kuri galėjo kalbėti apie šimtus kasdienių reikalų ir labai rimtai apie Dievą, kuris diktavo dialektinius argumentus raštininkui, įterpdamas citatas iš Evangelijos arba, dar dažniau, pateikdavo savo prisiminimus kaip liudijimą inkvizicijai.

Katarizmas su žmogišku veidu, gyvu veidu. Veidai, kuriems jau šeši šimtai metų, vieni vyresni, kiti jaunesni; veidai neryškūs, nebaigti, paslėpti šešėlyje ar rūke, kaip tie viduramžių rankraščiai, kuriuose įspausta atmintis, išausta iš šių senovinių žodžių, teisingų ar išsisukinėjančių, žodžių, kurie atskleidžia silpnybes, abejones ir netikrumą, bet taip pat ir neša nepakeičiamą liudijimą. Čia nebus beprasmių „tuščios vaizduotės“ konstrukcijų, kaip sakė Simone Weil, kurias nuo XIX a. pabaigos kūrė daugybė autorių, kurdami mitologinius, bet, deja, komercinius katarizmus. Nebus jokių pasakojimų apie paslėptus lobius, Pirėnų Gralius, nepublikuotus Platono kūrinius, budistinę ir hiperborėjišką egzotiką ar vulgarų ezoterinį okultizmą.

Šie sufabrikuoti katarizmo atvaizdai nėra veidai: jie iškreipia tikrąjį veidą. Čia neaptarinėsime „netikrų katarizmo atvaizdų“. Tai istorinis reiškinys, turintis žmogiškąjį aspektą, ir iš pagarbos, o galbūt net meilės šiems žmonėms, dabar galime pabandyti atkurti jų žmogiškąją realybę visu jos nesvarumu ir iracionalumu. Ši realybė egzistuoja pasaulyje, lygiagrečiame absurdiškų ir beveidžių artefaktų pasauliui.

Šios knygos tikslas – bent jau paneigti, po vieną, visas senas fantazijas – tiek palankias, tiek nepalankias Katarams – kurios vis dar sklando

šiuolaikiniame suvokime, paneigimą nenuilstamais bandymais atskleisti tikrąjį Gerųjų Krikščionių Bažnyčios gyvenimo būdą.

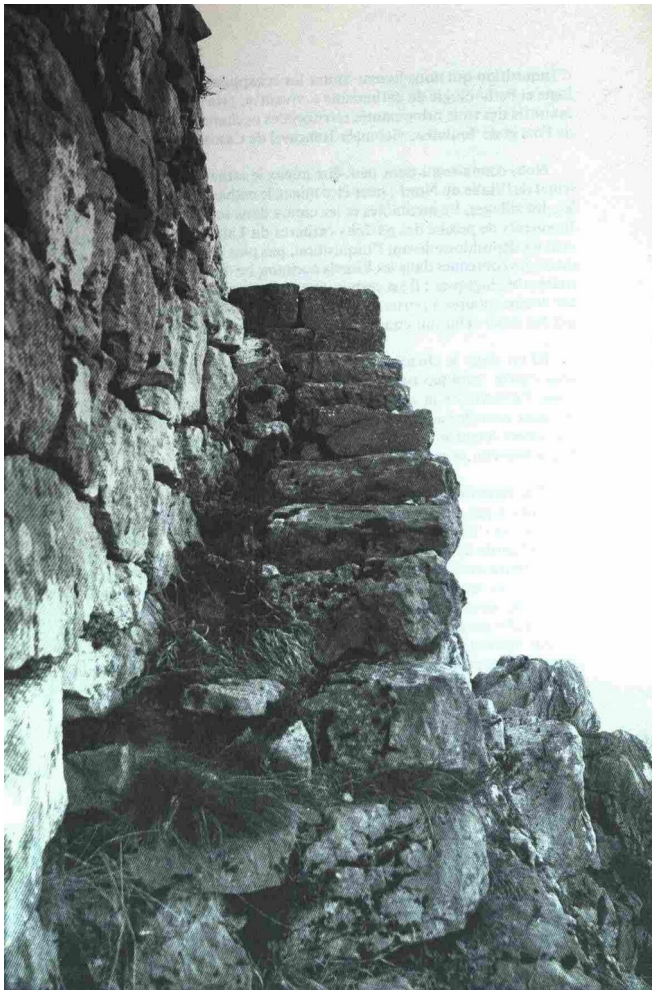

Montséguras, katarų kaimo laiptai

Ir pirmasis iš šių burbulų, kurie sprogs, bus klaidinga paslapties „aura“, gaubianti Katarizmą. Jau 1988 m. turime pakankamai pagrindo suprasti šią religiją. Tai visiškai įmanoma, jei skirsite laiko skaityti ir studijuoti viduramžių šaltinius, išsibarsčiusius ir daugelį amžių laikytus prarastais, bet dabar žinomus, kataloguotus, o daugeliu atvejų ir išleistus bei išverstus. Istoriniai tyrimai ir dokumentais pagrįsti tyrimai parodė, kad **Katarizme nėra nieko paslaptingo. Tai archajiška, nors tam tikra prasme novatoriška, krikščionybės forma, pažodžiui interpretuojanti Evangelijos mokymą, bet iš dualistinės perspektyvos**. Ji patyrė pakilimų ir nuosmukių laikotarpius ir egzistavo gana plačioje teritorijoje – nuo Mažosios Azijos iki Vakarų Europos – nuo X iki XV amžiaus. Šis judėjimas, aiškiai atpažįstamas viduramžių ortodoksijos jūroje, buvo organizuotas į nepriklausomas Bažnyčias, sekdamas ankstyvosios krikščionybės

modeliu: šios Bažnyčios paprastai buvo glaudžiai susijusios viena su kita, bet kartais skyrėsi doktrinos klausimais.

Tačiau šio krikščioniškojo judėjimo pasekėjai vienareikšmiškai apibrėžė save kaip tiesioginius ir vienintelius autentiškos Kristaus žinios paveldėtojus. Tai buvo Gerųjų krikščionių arba Tikrųjų krikščionių, Gerų žmonių Bažnyčia, prieštaraujanti uzurpuojančiai Romos bažnyčiai. Pagal nusistovėjusį literatūrinį ir istorinį paprotį, dabar jai apibūdinti dažnai vartojamas terminas „kataraі“. Tai buvo atskira Bažnyčia, turinti savo sakramentus, ekleziologiją, metafiziką, tikinčiuosius, dvasininkiją ir išganymo moralę. Jos metafizika ir ekleziologija mums žinomos iš dviejų teologinių traktatų, vienas iš kurių kilęs iš Šiaurės Italijos („*Dviejų principų knyga*“, rasta Florencijoje ir pirmą kartą išleista kunigo Dondino 1939 m.), o kitas – galbūt iš Karkaseso, tačiau tai tik hipotezė (Anoniminis traktatas, iš dalies pateiktas Durand'o de Huesca, valdensų polemisto, atsivertusio į katalikybę, parašytame paneigime, kuris dviem egzemplioriais – vienas Prahoje, kitas Paryžiaus nacionalinėje bibliotekoje – buvo rastas to paties kunigo Dondino, bet išleistas Christine Touzelier 1961 m.). **Metafizika ir ekleziologija mums taip pat pažįstamos iš gausios „ideologinės kovos“ literatūros, kurią sukūrė katalikų intelektualai, cistersai ir broliai pamokslininkai, kurie diskutavo, įskaitant viešas diskusijas, su katarų mokytojų tezėmis, kurios neabejotinai buvo „pagrįstos Šventuoju Raštu“.** Kad katalikų polemikai būtų veiksmingi ir pateiktų įtikinamų argumentų, jie turėjo žinoti, apie ką kalba jų oponentai, todėl šio tipo šaltinių visiškai nereikėtų nuvertinti. Vienas iš šių „antieretiškų sumų“ autorių buvo buvęs katarų hierarchas, atsivertęs į katalikybę ir tapęs inkvizitoriumi: Raineris Sacconi.

Tiek katarų, tiek antikatarų traktatai pirmiausia kilę iš Šiaurės Italijos. Gerųjų krikščionių bažnyčios doktrina mums taip pat žinoma iš trijų apeigų – pirmiausia lotynų apeigų, kurių kopija buvo pridėta prie Dviejų principų knygos, bet taip pat iš dviejų kitų apeigų oksitanų kalba, iš kurių viena, matyt, kilusi iš pietų, iš šiuolaikinių Prancūzijos departamentų Arježo arba Odo teritorijos (šio apeigų kopija buvo pridėta prie Katarų Biblijos, saugomos Liono savivaldybės bibliotekoje), o antroji, greičiausiai, iš Provanso-Alpių regiono (Dublino apeigų fragmentas). Be to, **pačios inkvizicijos registrai suteikia mums visokios informacijos apie „gyvojo“ katarizmo sociologiją ir etnologiją trijų pagrindinių Oksitanijos regionų teritorijoje:** Fua ir Tulūzos grafystėse bei Trenkavelio, Karkasono, Albi ir Razės vikonijose.

Galima sakyti, kad teorinis ir doktrininis katarizmas mums geriausiai žinomas iš šiaurės Italijos šaltinių; bet šeimyninį, žmogiškąjį katarizmą, katarizmą, kuris gyveno protuose ir širdyse, mes geriau žinome iš Oksitanijos. Tačiau tobulų Lauragai katarų pamokslų fragmentai, išsaugoti dėl jų liudijimo prieš inkviziciją, taip pat dogminiai oksitanų apeigų principai, reikšmingai nesiskiria nuo šių didžiųjų teologinių traktatų. Nepaisant to, akivaizdu, kad **išliko turtingiausi dokumentiniai šaltiniai apie oksitanų katarizmą, todėl geriau suprantame jo istorinę raidą.**

Tokia kelionė – galbūt nuotykių kupina – kviečiu jus leistis į šią kelionę. Tai nebus išsamus kryžiaus žygio prieš albigenus aprašymas, taip pat Pietų Prancūzijos užkariavimo ir laipsniško aneksavimo centralizuotos karališkosios valdžios dėka istorija: Michelio Roquebert'o „Katarų epas“ (penkiuose tomuose) gana aiškiai, tiksliai ir tiksliai aprašo šiuos įvykius, ir aš į ją remsiuosi.

Taigi, kviečiu jus atsisakyti klaidingų praeities mitologinių idėjų kelių, žingsnis po žingsnio pažinti šią religinę mažumą, užgniaužtą istorijos, visu jos autentiškumu, įžvelgti jos specifiškumą pulsuojančiame ir gyvybingame viduramžių krikščionybės kontekste, kuris yra daug sudėtingesnis, lanksčiau ir lankstesnis, nei įprasta įsivaizduoti. Kviečiu jus įsiklausyti į Gerųjų Žmonių lazdų žvangėjimo aidus, atsirandančius ant burgadų šaligatvių ar pilių koridorių, miestuose ir kaimuose. **Kviečiu jus ieškoti atminties aidų, sustingusių tikinčiųjų žodžiuose, kurie aistringai sekė savo mylimaisiais uolumo ir tikėjimo keliu, dažnai už tai sumokėdami savo gyvybėmis. Tai tikrasis veidas, pačių katarų veidas, kurį galime įžvelgti tekstų ir laiko nublizgintame veidrodyje.**

I dalis

VIDURAMŽIŲ KRIKŠČIONYBĖ / ATSIVERIANTYS HORIZONTAI...

Pirmosios idėjos, kilusios iš istorikų stovyklos, katarizmą vaizdavo labai vienpusiškai, paversdamos jį kažkokiu nepaaiškinamu egzotišku žydėjimu mažame Oksitanijos salos sode, ramiame, sustingusiame viduramžių religingumo vandenyne. Taigi, katarizmas buvo pristatomas kaip izoliuotas reiškinys, esantis už erdvės, laiko ir istorijos ribų.

Taip pat buvo labai paplitusi tendencija asimiliuoti katarų mintį ir Oksitaniją. Viena vertus, tai suprantama, nes gerųjų krikščionių bažnyčios mums yra geriau žinomos dėl inkvizicinių šaltinių ir represijų kronikų šiame regione nei likusioje Europoje. Kita vertus, **postromanizmas ir postromantizmas suvienijo katarus ir trubadūrus bei išaukštino svajonę apie viduramžių civilizaciją, kupiną gyvenimo džiaugsmo ir tolerancijos, egzistavusią dabartinės Prancūzijos pietuose. Tačiau katarizmas buvo plačiai paplitęs visoje Europoje – nuo Balkanų iki Lamanšo sąsiaurio** (jau nekalbant apie nesėkmingus bandymus prasiskverbti į Britų salas...) ir netgi tam tikru mastu Mažojoje Azijoje, kur, matyt, pirmenybę teikė gyvybingos prekybos vietovėms.

Katarizmas iš esmės buvo krikščioniškas judėjimas, vienas iš daugelio – nors ir unikalus – įkvėptas karšto dvasingumo ir nuolat purtantis dominuojančią Romos bažnyčios dogmą nuo Karolingų aukso amžiaus iki protestantų reformacijos.

Todėl turime pasiryžti tyrinėti plačius katarizmo horizontus ir be baimės pažvelgti į Europos istorijos platybes nuo X iki XV amžiaus.

I. PULSUOJANTIS IR RŪGSTANTIS KONTEKSTAS

Nuo tūkstantmečio, tai yra **nuo to laiko, kai pasirodė mus dominantys dokumentai, kai katalikų vienuolių ordinas, užsiėmęs prestižinėse abatijose, užsiėmė intelektualine ir filosofine veikla, o kunigystė, kaimo ir miesto kunigai, daugiausia gyveno bendros apatijos atmosferoje, krikščionis apėmė neramumai ir siekis grįžti prie evangelinių skurdo, moralinio tyrumo ir Dievo žodžio skelbimo idealų**.

Tiek dvasininkai, tiek pasauliečiai paliko savo namus ir pamokslavo. Kai kurie iš šių judėjimų buvo individualios iniciatyvos, o kitus teigiamai įvertino Romos bažnyčia (Robertas d'Arbriselis ir Fontainevro ordinas, Pranciškus Asyžietis ir mažesnieji broliai, Dominykas de Guzmanas ir brolių pamokslininkai). **Tarp jų buvo ir disidentinių judėjimų, raginančių reformuoti tiek dogmas, tiek moralę, iš kurių ėmė ryškėti kontrbažnyčia. Kai kuriuos iš šių disidentų įkvėpė Joachimo Fioriečio pamokslai apie Apokalipsę ir jie netgi pasiekė „priešrevoliucinio“ ekstremizmo tašką su jo klasiniais ir socialiniais pertekliais, o kiti liko vien vilties dėl Dangaus Karalystės kelyje.**

……

Daugiau – kam įdomu – skaitykite čia rusų k. arba ieškokite knygos internete: АНН БРЕНОН ИСТИННЫЙ ОБРАЗ КАТАРИЗМА

https://gnosis.study/library/%D0%94%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%B8%D0%B5%20%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D0%9A%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%8B/%D0%9A%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8/RUS/%D0%91%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%BD%20%D0%90.%20-%20%D0%98%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%20%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0.pdf